

- посилити контроль за використанням відходів виробництва і споживання;
- розробити і запровадити інвестиційні програми по збереженню і розвитку курортних установ і готельно-туристичного бізнесу.

Велику роль в збереженні і поліпшенні навколишнього середовища відіграє освітня робота, яка повинна проводитися на всіх рівнях, починаючи з дошкільного виховання. У населення необхідно виховати нетерпиме ставлення до забруднення навколишнього середовища, як у побуті, так і в процесі промислового і аграрного виробництва.

УДК 339.727.22

В. А. Бабенко

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Процеси прямого іноземного інвестування (ПІІ) в сучасних умовах є найважливішою та найдинамічнішою формою розвитку міжнародних економічних відносин: якщо напередодні першої світової війни вони становили лише приблизно 10% всіх іноземних капіталовкладень, то наприкінці 1990-х рр. їх обсяг зріс більш ніж у тричі. Річний обсяг ПІІ світу у 1980 р. дорівнював 57 млрд дол., у 1990 р. — 172 млрд дол., у 1995 р. — 331 млрд дол., у 2000 р. — 1271 млрд дол. Накопичені ПІІ за цей період просто вражають: 1980 р. — 615 млрд дол., 1990 р. — 172 млрд дол., 1995 р. — 2937 млрд дол., 2000 р. — 6314 млрд дол. [1].

Професор А. С. Філіпенко зазначає: «Значно більше поширені в наш час прямі інвестиції, які є реальними капіталовкладеннями в підприємства, землю, торгівлю, фінанси або ж здійснюються за допомогою експортних інвестиційних товарів чи передачі технологій, досвіду управління, коли інвестор зберігає контроль над інвестованим капіталом. Прямі інвестиції використовуються, як правило, при створенні нових фірм (спільних підприємств) або ж для встановлення контролю над діючою фірмою шляхом закупівлі контрольного пакета акцій. У міжнародній практиці прямі інвестиції широко застосовуються транснаціональними корпораціями у виробництві готових промислових виробів, видобутку сировини, розширенні сфери послуг. Вони є важливим каналом міжнародного переміщення приватного капіталу» [2].

За стандартом МВФ, ОЕСР, системи національних рахунків ООН, до ПІІ належать як первинне придбання інвестором власності за кордоном, так і всі наступні угоди між інвестором і підприємством, куди вкладений його капітал. До складу ПІІ належать: вкладення компаніями за кордон власного капіталу, реінвестування прибутку, внутрішньокорпоративні трансферти капіталу в формі позик.

З точки зору інвестиційного права, іноземними інвестиціями визнаються цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту (Закон України «Про режим іноземного інвестування»).

Пряма інвестиція — господарська операція, яка передбачає внесення коштів або майна до статутного фонду юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою (ст. 1 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств»).

Прямі іноземні інвестиції неоднозначно впливають на економічну, політичну, соціально-культурну сфери країни, що їх приймає.

Звідси зрозуміло, що необхідна виважена державна інвестиційна політика, яка б забезпечувала країні отримання максимального виграшу від ІІІ та водночас попереджувала і мінімізувала їх негативні наслідки.

Вивчення та використання досвіду зарубіжних країн у галузі державного управління іноземними інвестиціями мають велике значення для розвитку та вдосконалення державного управління інвестиційною діяльністю в Україні.

Знайомлячись з практикою державного управління іноземним інвестуванням в зарубіжних країнах, залежно від ступеня та обсягу такого управління, можна виділити чотири підходи до загальної політики по залученню та використанню іноземних інвестицій, які визначають конкретний набір методів державного управління іноземним інвестуванням:

1. Радикальне обмеження діяльності іноземних інвесторів в приймаючих країнах, підтримка концепції колективної опори на власні сили. При цьому необхідність державного регулювання діяльності іноземних інвесторів пов'язується з протилежністю інтересів іноземних інвесторів і приймаючих країн.

2. Всебічне державне регулювання діяльності іноземних інвесторів із застосуванням заохочувальних та обмежувальних методів, метою якого, з одного боку, є уникнення несприятливих наслідків діяльності іноземних інвесторів і, з іншого — продовження залучення іноземного капіталу для вирішення проблем економічного розвитку країни.

3. Помірне державне регулювання діяльності іноземних інвесторів на основі стимулювання інвестицій, гнучкої податкової політики, створення сприятливих умов для іноземного капіталу. Така політика державного управління іноземними інвестиціями виходить з того, що від взаємовідносин приймаючих країн з іноземними інвесторами виграють обидві сторони.

4. Політика відмови від державного управління іноземними інвестиціями.

У 1978 р. експерти Комісії ООН по ТНК виділили три групи приймаючих країн за рівнем розвитку державного управління іноземним інвестуванням:

1) приймаючі країни, де державне управління іноземним інвестуванням знаходиться на початковому рівні (більшість африканських країн, ряд країн Східної Азії, Центральної Америки та Карибського басейну);

2) приймаючі країни із середнім рівнем розвитку державного управління діяльністю іноземних інвесторів (країни Близького Сходу, Північної Африки, Нігерія, Індонезія, Малайзія, Філіппіни, Південна Корея);

3) приймаючі країни з високим рівнем розвитку державного управління іноземними інвестиціями (країни Андського угруповання, Мексика, Бразилія, Аргентина, Індія).

За рівнем державного управління іноземними інвестиціями виділяють також четверту групу країн, що проводять політику «відкритих дверей» у відношенні до іноземних інвестицій (Гонконг, Єгипет, Сінгапур, Тайвань, Чилі та ін.), де іноземним інвесторам створюються особливо сприятливі умови для інвестиційної діяльності [3].

Характеризуючи політику у відношенні до іноземних інвестицій, необхідно враховувати, що в ній знаходить відображення специфічне партнерство чотирьох сторін — держави та національного капіталу країн походження інвестицій і держави та національного капіталу приймаючих країн. Від співвідношення сил цих партнерів залежить багато у разі визначення тієї чи іншої політики щодо іноземних інвестицій.

Під час вироблення інвестиційної політики для індустріальних країн з перехідною економікою державна влада неодмінно має враховувати низку факторів. Умовно їх можна поділити на «внутрішні», які відбивають стан національного економіко-правового середовища країни, і «зовнішні», які віддзеркалюють характер тих умов регіональних та світового ринків, які опосередковано впливають на реалізацію інвестиційної політики держави.

Методи державного управління іноземним інвестуванням та їх практичне втілення безпосередньо залежать від рівня економічного розвитку приймаючої країни, її інтеграції у світове господарство, досвіду взаємовідносин з іноземними інвесторами.

Інструментарій, який покладається в основу механізму реалізації певної інвестиційної політики, залежить від специфіки економіко-господарських завдань і галузі економіки.

Світовий досвід показує, що країни з перехідними економіками значно швидше долають економічну кризу у випадку оптимізації державної політики підтримки інвестиційного процесу. Державна інвестиційна політика історично сформувалася як складова функціонування ринкової економічної системи. Для ринку характерна відсутність централізованого керівництва процесом розподілу значної кількості матеріальних і фінансових ресурсів між суб'єктами відтворення.

Вважається, що головною метою державної інвестиційної політики є непряма підтримка динамічної рівноваги за наявної кон'юнктури ринків. Тому, для визначення ефективності впливу держави на сам інвестиційний процес в умовах неврівноваженої економічної системи перехідних економік необхідно з'ясувати причини, які зумовили нерівноважну ситуацію в інвестиційній сфері. Така ситуація породжується насамперед структурною кризою — розбалансованістю головних макроекономічних пропорцій, подолання якої потребує значного обсягу інвестицій. Через глибокі кризові явища власних інвестиційних ресурсів не вистачає, тому в більшості країн з перехідними економіками ефективно використані іноземні інвестиції стають ключовим чинником розвитку,

а інвестування за межі країни сприяє їх органічній інтеграції у світове господарство.

Приплив іноземних інвестицій є життєво важливим і для досягнення середньострокових цілей — виходу з суспільно-економічної кризи, подолання падіння національного виробництва та припинення погіршення якості життя українського населення. Та залучення найкращих, найвищого гатунку інвесторів з розвинутих країн Європи, Північної Америки, Азії та Близького Сходу, які хотіли б зробити довгострокові капіталомісткі інвестиції в країну, можливе тільки в тому випадку, якщо потенційні інвестори переконуються, що умови для розвитку підприємництва і система державного регулювання тут такі самі, як і в інших країнах світу, де здавна відбуваються комплексні довгострокові процеси обміну в конкурентному середовищі.

Державне регулювання інвестиційної діяльності — потужний стимулятор розвитку ринкових відносин у країні та її інтеграції у світову економіку. Заходи щодо активізації інвестиційної діяльності застосовуються або в межах загальної економічної політики держави, або спрямовані на впровадження якоїсь конкретної інвестиційної програми чи проекту. Світовий досвід нагромадив чимало ефективних і вже перевірених практикою методів активізації інвестиційної діяльності. Головні з них: пільгова податкова політика, фінансова підтримка, інфраструктурне забезпечення інвестиційної діяльності та стимулювання конкретних інвестиційних проектів.

Важко зробити однозначні висновки відносно того, чи можна, збільшивши інвестиції, досягти стійкого зростання. Та одне незаперечне: важливіше не просто рівень інвестицій, а їх якість та ефективність розміщення. Це забезпечується створенням сприятливого економіко-правового середовища для інвестування.

Література

1. Габайдулліна Ф. Прямые иностранные инвестиции, деятельность ТНК и глобализация // МЭ и МО. — 2003. — № 2. — С. 42–43.
2. Філіпенко А. С. Цивілізаційні виміри економічного розвитку. — К.: Знання України, 2002. — С. 82.
3. Омельченко А. В. Інвестиційне право: Навч. посіб. — К.: Атіка, 1999. — С. 130–132.
4. Соколенко С. И. Современные мировые рынки и Украина. — К.: Демос, 1995. — 355 с.
5. Кухаренко О., Смирнова О. Стратегія інвестиційної діяльності в Україні // Економіка України. — 2002. — № 11. — С. 22–27.